

ENGELS JOSEPH BLOCHILLE

Königsdergiin

Lontoossa 21. [—22.] syyskuuta 1890

...Materialistisen historiankäsityksen mukaan määrävänä tekijänä historiassa on *viime kädessä* todellisen elämän tuotanto ja uusintaminen. Enempää ei Marx — enkä minäkään — ole koskaan väittänyt. Jos joku vääristää tämän siten, että taloudellinen tekijä muka on *ainoa* määrävä, niin hän muuttaa tämän väittämän mitäänsanomattomaksi, abstraktiseksi, järjettömäksi korausageksi. Taloudellinen tila on perusta, mutta historiallisten taistelujen kulkuun vaikuttavat ja usein määrävät jopa sen *muodonkin* päällysrakenteen erilaiset tekijät: luokkataistelun poliittiset muodot ja sen tulokset — perustuslait, jotka voittanut luokka on säätänyt voiton saatuaan, jne., oikeusmuodot ja vieläpä kaikkien näiden todellisten taistelujen heijastus osanottajien aivoissa, poliittiset, oikeusopilliset ja filosofiset teorit, uskonnolliset katsomukset ja näiden kehitys edelleen dogmijärjestelmäksi. Kaikki nämä tekijät ovat vuorovaikutuksessa, jossa väistämätön taloudellinen liikunta raivaa loppujen lopuksi tiensä eteenpäin lukemattomien sattumien kautta (ts. olioiden ja tapahtumien kautta, joiden keskinäinen sisäinen yhteys on niin kaukainen tai niin vaikeasti todistettavissa, että voimme unohtaa sen, katsoa sen olemattomaksi). Muutenhan teorian soveltaminen mihin historian kauteen tahansa olisi helpompaa kuin yksinkertaisen ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen.

Me teemme historiaamme itse, mutta ensiksikin, me teemme sen määräedellytysten ja -ehtojen alaisina. Niistä ovat taloudelliset viime kädessä ratkaisevia. Mutta myös poliittiset ym. ehdot, vieläpä ihmisten päässä säilyneet perinteetkin esittävät tuttua, vaikkakaan eivät

ratkaisevaa osaa. Preussinkin valtion muodostumiseen ja kehittymiseen ovat vaikuttaneet historialliset ja viime kädessä taloudelliset syyt. Mutta tuskinpa ilman pedant-tisuutta voidaan väittää, että vain taloudellinen välttämättömyys yksinään (ilman muita syitä: ennen kaikkea se, että Brandenburg, jonka hallussa oli Preussi, tuli vedetyksi Puolan asioihin ja siten kansainvälisiin poliittisiin suhteisiin, joilla oli ratkaiseva merkitys myös Itävallan hallitushuoneen valta-alueiden muodostumiseen) olisi määrännyt monista Pohjois-Saksan pikkuvaltioista juuri Brandenburgin tulemaan siksi suurvallaksi, jossa ruumiillistuivat pohjoisen ja etelän taloudelliset, kielelliset ja uskonpuhdistuksen jälkeen myös uskonnolliset erot. Tuskinpa kenenkään onnistuu tekemättä itseään naurunalaiseksi selittää taloudellisesti jokaisen entisen ja nykyisen saksalaisen pikkuvaltion olemassaolo tai sen yläsaksalaisen äänneensiirron alkuperä, jonka maantieteellinen, Sudeeteista Taunukseen ulottuvan vuorijonon muodostama erottava seinä laajensi Saksan kieli- jaaksi.

Toiseksi historiaa tehdään siten, että lopputulos on aina seuraus monien yksityistahtojen selkkauksesta, ja taas joukko erityisiä elinehtoja tekee jokaisen tahdon siksi, mikä se on. On siis olemassa lukemattomia ristiinkäyviä voimia, loputon ryhmä voimasuunnikkaita, ja siitä seuraa yksi resultantti — historiallinen tapahtuma — mitä samoin voidaan pitää yhden kokonaisuutena, *tiedottomasti* ja tahdottomasti vaikuttavan voiman tuotteenä. Sillä mitä yksi tahtoo, sitä toinen vastustaa, ja se mitä lopputuloksena syntyy, on jotakin, mitä kukaan ei ole tahtonut. Näin tähänastinen historia on kulkenut luonnonhistoriallisen prosessin tavoin ja on oleellisesti myös samojen liikelakien alainen. Mutta siitä, että eri henkilöiden tahdot — kukin heistä haluaa sitä, mihin häntä kannustavat fyysinen rakenne ja ulkoiset, viime kädessä (joko omat, persoonalliset taikka yleissosiaaliset) taloudelliset seikat — eivät saavuta sitä mitä haluavat, vaan sulautuvat jonkinlaiseksi keskimääräksi, yhteiseksi resultantiksi, ei toki saa päätellä, että nuo tahdot ovat = 0. Päinvastoin, jokainen tahto vaikuttaa resultanttiin ja sikäli sisältyy siihen.

Edelleen pyytäisin Teitä käyttämään tämän teorian autenttisia eikä toisen käden tietoja: niin on todella paljon helpompaa. Marx on kirjoittanut tuskin mitään, missä tätä teoriaa ei selitettäisi. Mutta varsinkin »*Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista*»* on aivan erinomainen näyte sen soveltamisesta. Samoin myös »*Pääomassa*»** on monia näytteitä. Sitten saanen viitata omiinkin teoksiini »Herra Eugen Dühring tieteen mullistajana»*** ja »Ludwig Feuerbach ja klassisen saksalaisen filosofian loppu»****, joissa olen antanut historiallisesta materialismista esityksen, mikä on tuntemistani seikka-
peräisin.

Marx ja minä olemme osittain itse syypäitä siihen, että nuoret joskus panevat taloudelliseen puoleen enemmän painoa kuin sille kuuluu. Meidän oli vastustajiemme kanssa väitellessämme korostettava heidän kieltämänsä pääperiaatetta, eikä aina ollut riittävästi aikaa, paikkaa eikä tilaisuutta saattaa oikeuksiinsa muita vuorovaikutuksen tekijöitä. Mutta kun oli kysymyksessä jonkin historiallisen aikajakson esittäminen, siis käytännöllinen soveltaminen, asianlaita muuttui heti, eikä siinä mikään erehdys ollut mahdollinen. On kuitenkin valitettavaa, että ehtimiseen luullaan uuden teorian tulleen täysin ymmärretyksi ja olevan ilman muuta käytettävissä, kun on omaksuttu pääväittämät, eikä niitäkään aina oikein. Sen moitteen voin esittää monelle uudelle »marxilaiselle» ja siksipä on myös syntynyt kummallista sekasotkua.

Valitut teokset
kolmessa osassa,
3. osa, s. 444—446

* Ks. tämän laitoksen 3. osaa, s. 141—259. *Toim.*

** Ks. *Karl Marx*. Pääoma, 1. osa. *Toim.*

*** Ks. tämän laitoksen 5. osaa, s. 177—523. *Toim.*

**** Ks. tätä osaa, s. 398—445. *Toim.*